

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์หัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร
Design and Develop Souvenir Products from the Identity of Weaving
Handicrafts of Yasothon Province

เจษฎา สายสุข¹ และ ประทักษ์ คุณทอง^{2*}

Jessada Saisook¹ and Pratak Koonthong^{2*}

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาออกแบบและกราฟิก คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ²

Assistant Professor, Dr., Program Product Design and Graphic, Faculty of Industrial Technology,
Ubonratchathani Rajabhat University¹

Assistant Professor, Dr., Program Art and Design, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Sisaket Rajabhat University²

*Corresponding author, e-mail : pratak.k@365.sskru.ac.th

วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ: 22 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ: 28 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์หัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และกระบวนการแปรรูปหัตถกรรมจักสานในจังหวัดยโสธร เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหัตถกรรมจักสานที่มีอัตลักษณ์ของจังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากหัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร พื้นที่ในการศึกษาตลาดหัตถกรรมจักสาน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหัตถกรรมจักสานบ้านนาสะเม้ง อำเภอมือ จังหวัดยโสธร และกลุ่มจักสานบ้านดอนกลอง อำเภอมือ จังหวัดยโสธร กลุ่มเป้าหมายด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ประกอบด้วยนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3 ท่าน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านยโสธร จำนวน 12 ลวดลาย และรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้รับการออกแบบ 3 ประเภท ได้แก่ ปิ่นโต หมวก และกระเป๋า จำนวนอย่างละ 3 รูปแบบ พบว่าลวดลายที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดยโสธร จากค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ดอกบัวแดง $\bar{X} = 4.45$ ดอกผักแว่น $\bar{X} = 4.43$ และลายมัดดักขอบ $\bar{X} = 4.41$ ลายข้าวตอก $\bar{X} = 4.40$ และลายบังไฟไก่อ $\bar{X} = 4.37$ การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสม ผลประเมินตามกรอบการวิจัย 2 ด้าน คือ ด้านรูปร่าง รูปทรง และลวดลายความสวยงาม โดยผลิตภัณฑ์ 3 ประเภท โดยปิ่นโต รูปแบบที่ 3 มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด $\bar{X} = 4.51$ หมวกจักสานรูปแบบที่ 2 มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด $\bar{X} = 4.45$ และกระเป๋า รูปแบบที่ 3 มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด $\bar{X} = 4.47$ และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ประเมินรูปแบบ

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้รับการออกแบบ 3 ประเภท ได้แก่ ปิ่นโต หมวก และกระเป๋า โดยประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น $\bar{X} = 4.41$ และด้านประโยชน์ใช้สอย $\bar{X} = 4.43$

คำสำคัญ: การออกแบบผลิตภัณฑ์, ของที่ระลึก, ลวดลายจักสาน, หัตถกรรมจักสานพื้นบ้านยโสธร

Abstract

This study on the design and development of souvenir products reflecting the unique identity of Yasothon woven handicrafts aims to examine the cultural identity and processing of woven handicrafts in Yasothon province, design and develop souvenir products that reflect the province's identity, and investigate consumer satisfaction with these souvenirs. The study areas for woven handicraft patterns are the Ban Na Samai and Ban Don Klang weaving groups in Mueang district, Yasothon province. The target group for souvenir product design consists of three academics and product design experts. The population and sample comprise 12 traditional Yasothon woven handicraft patterns. Three types of souvenir products were designed: tiffin carriers (pinto), hats, and bags, with three variations of each. The findings indicate that the patterns are suitable for application in designing souvenir products that reflect the unique identity of Yasothon province. The highest average scores were for the red lotus pattern ($\bar{X} = 4.45$), the water spinach pattern ($\bar{X} = 4.43$), the woven border pattern ($\bar{X} = 4.41$), the puffed rice pattern ($\bar{X} = 4.40$), and the firework pattern ($\bar{X} = 4.37$). The design of souvenir products through the application of appropriate patterns was evaluated within a two-dimensional research framework: shape and form. Of the three product types, the tiffin box (style 3) had the highest appropriate score ($\bar{X} = 4.51$), the woven hat (style 2) had the highest appropriate score ($\bar{X} = 4.45$), and the bag (style 3) had the highest appropriate score ($\bar{X} = 4.47$). A satisfaction analysis from a sample population of 100 people evaluated the three souvenir product designs (tiffin box, hat, and bag) in two aspects: local uniqueness ($\bar{X} = 4.41$) and usability ($\bar{X} = 4.43$).

Keywords: Product Design, Souvenir, Basketry Pattern, Local Yasothon Basketry Handicraft

บทนำ

หัตถกรรมไทยมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวชนบทมานาน เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์ และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่มาก ทำให้เกิดการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจากวัสดุพื้นบ้าน ที่สามารถผลิตขึ้นใช้เองเป็นส่วนมาก โดยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน ดังนั้นเครื่องจักสานจึงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ที่สนองความต้องการในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย อาทิ ผลิตเพื่อใช้สอยในครอบครัว เช่น การทอผ้า การทำภาชนะจากเครื่องปั้นดินเผา การทำจักสานต่าง ๆ ไว้ใช้ภายในบ้าน เป็นต้น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2539)

ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ส่วนใหญ่แล้วล้วนประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เป็นหลัก และอาชีพเกษตรกรรมนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้จากการจักสาน เพราะ เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สามารถนำวัตถุดิบที่อยู่ในท้องถิ่นมาผลิตได้ด้วยตนเอง และยังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ พื้นบ้านที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยได้ดีด้วย (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2544) ตัวอย่างเช่น เครื่องจักสานที่ใช้เป็นภาชนะประกอบอาหาร ได้แก่ มวย หวด กระเบียน ก่องข้าว กระติบข้าว เครื่องจับดักสัตว์ ได้แก่ ข้อง กระชัง ลอบ ไซ สุ่ม และเครื่องจักสานที่ใช้ภายในบ้าน ได้แก่ ตะกร้า ครุ กระดัง เป็นต้น รวมทั้งเครื่อง จักสานที่เป็นสิ่งเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ นอกจากจะสร้างเครื่องมือเครื่องใช้จากการจักสานเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันแล้ว ชาวอีสานก็ยังสร้างเครื่องจักสานขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งทางด้านความเชื่อในเรื่องผีสงเทวดา เรื่องทางไสยศาสตร์ และเรื่องอื่น ๆ ลวดลายในการจักสานเพื่อขึ้นรูปทรงของเครื่องจักสานนั้นเป็นวิธีที่มีแบบแผน และมีระบบระเบียบอย่างหนึ่ง เพื่อการสร้างโครงสร้างของเครื่องจักสานให้เกิดการเชื่อมต่อซ้ำ ๆ กันไป โดยใช้ลักษณะการขัดกันของเส้นตอกหรือวัสดุอื่นที่ใช้จักสานได้ เพื่อให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกัน จนเป็นผืนแผ่น เพื่อเป็นผนังของโครงสร้างเครื่องจักสานตามต้องการ งานหัตถกรรมจึงคงความสำคัญในการแสดงออกถึงศิลปะที่แฝงไว้ด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น หัตถกรรมแต่ละประเภทมีหน้าที่ใช้สอย (ศักดิ์ชาย สิทธิ, 2552)

ผลจากการสำรวจและศึกษาอัตลักษณ์หัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร พบว่าลวดลายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์นั้นมีอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษที่สั่งสมจากอดีต มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นระบบ มี ลวดลายเอกลักษณ์ที่มีความงาม ทั้งการทอวัสดุที่มีในท้องถิ่นพื้นที่ รูปแบบ ลวดลายที่มีความเฉพาะด้านทั้งในการ ผลิตที่มีความประณีต ลวดลายมีความงามจากความบังเอิญช่างที่สั่งสมมาจากอดีตและมีการประยุกต์รูปแบบลวดลายให้มีความร่วมสมัย เช่น ลายบังไฟโก้ ลายมัดตักขอบ ลายดอกผักแว่น เป็นต้น และจากการลงพื้นที่สำรวจและการได้รับข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร กรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดยโสธร และกระทรวงพาณิชย์จังหวัดยโสธร พบว่ามีสองชุมชนใหญ่ที่ผลิตงานหัตถกรรมจักสานที่เชี่ยวชาญ และมีความพิเศษด้านทักษะฝีมือ กระบวนการผลิต แต่ปัจจุบันความต้องการในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กับความต้องการของตลาดนั้นยังเป็นผลที่ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และทางกลุ่มยังขาดช่างผู้ผลิตในการ สืบทอดการทำหัตถกรรมจักสานเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยในปัจจุบัน ตามกรอบ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ซึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกในงานวิจัยนี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ในการใช้งานทั้งในชีวิตประจำวัน หรือเพื่อใช้ตกแต่งตามหน้าที่การใช้งาน และรวมถึงเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร เพื่อสอดคล้องกับแผนการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร สามารถแข่งขัน และ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ในการวิจัยครั้งนี้ต้องการที่จะพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหัตถกรรมจักสานในชุมชนของ จังหวัดยโสธร เพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบสินค้า สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายยิ่งขึ้น เพิ่มช่องทางในการผลิตและขายสินค้าเพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ ตลอดจนการยกระดับกลุ่มจักสานให้ได้มาตรฐานมีแบรนด์สินค้าและยกระดับการตลาดอย่างครบวงจรและมีการ เข้าสู่มาตรฐานการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐฯ มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐฯ และเอกชนในการ สร้างเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน 2566-2570 เพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ กระบวนการแปรรูปหัตถกรรมจักสานในจังหวัดยโสธร
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหัตถกรรมจักสานที่มีอัตลักษณ์ของจังหวัดยโสธร
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากหัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร

การทบทวนวรรณกรรม

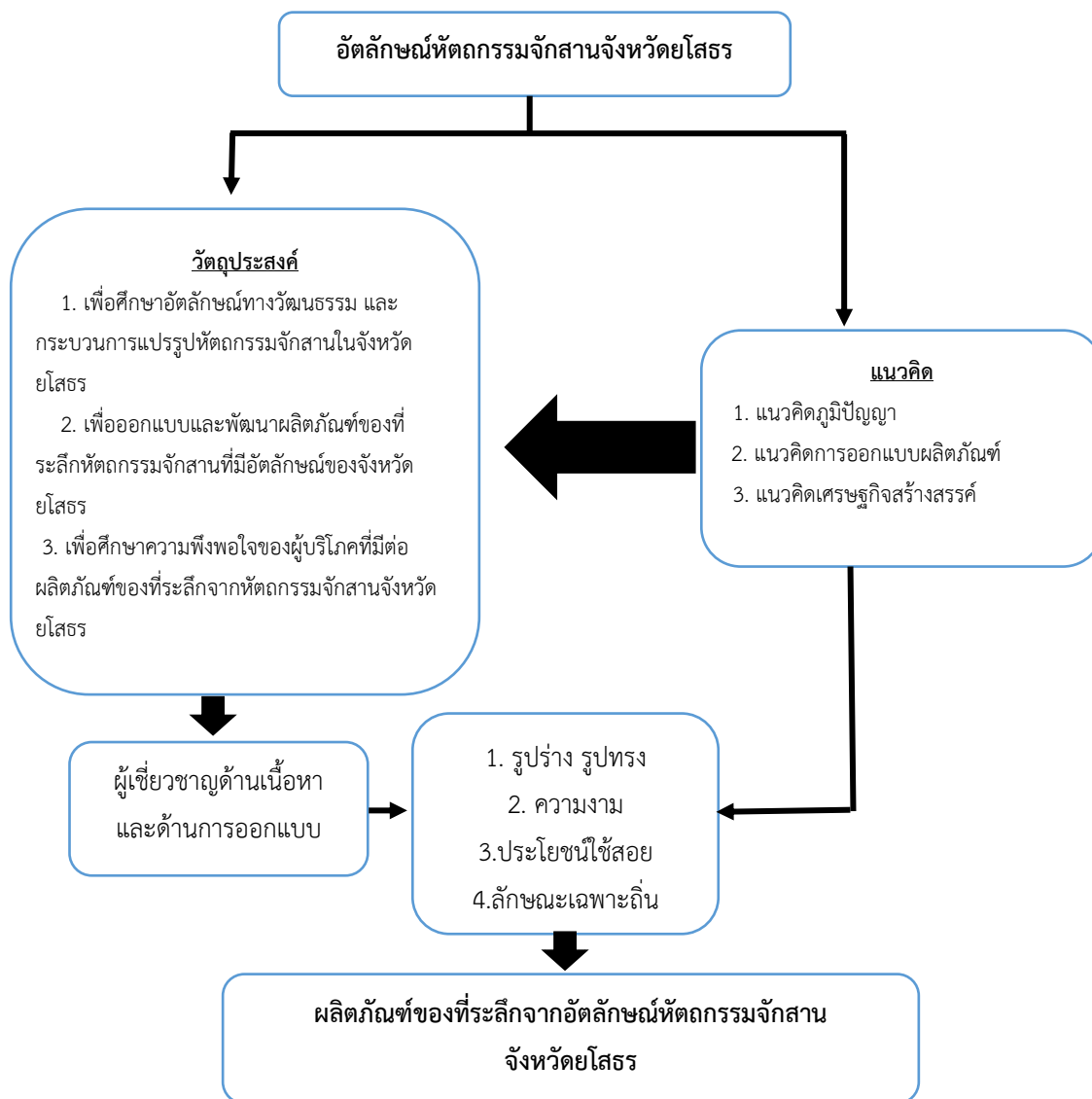
งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีด้านการออกแบบของ กล่าววว่า ธีระชัย สุขสด (2544: 41) กล่าวว่า ลักษณะในความหมายของคำว่า “ออกแบบผลิตภัณฑ์” จะมีอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ กับส่วนของการปรับปรุงหรือพัฒนามาจากของเดิม การที่จะได้มาซึ่งรูปทรงของผลิตภัณฑ์ในส่วนหนึ่งก็จะได้แนวความคิดมาจากรูปแบบเดิมนำมาพัฒนาแบบให้เข้ากับบทบาทของสังคมยุคใหม่และคำนึงในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และใช้แนวคิดในการศึกษาลดทลายหัตถกรรมพื้นถิ่น

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2544: 62) ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นเครื่องมือที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมาแต่อดีตแม้ว่าการสร้างหรือการผลิตจะคำนึงถึงความเหมาะสมรูปทรงขนาดที่จะสามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มที่ แต่ก็มีความงามและความสะดวกในการใช้สอยด้วยซึ่งผู้ผลิตได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วปรับปรุงพัฒนาเรื่อยมาหลายชั่วชีวิตคนจนได้รูปทรงที่งดงามและสนองการใช้สอยได้สมบูรณ์ดังนั้นแม้ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจะสร้างขึ้นเพื่อการใช้สอยก็ตามแต่ผู้ทำหรือผู้สร้างก็มีได้มองข้ามความงามไปหากแต่ได้พิจารณาถึงรูปทรงและความงดงามนำใช้ประกอบไปด้วยและยังช่างผู้ทำมีประสบการณ์มากจนเกิดความชำนาญมากขึ้นแล้วก็จะแสดงฝีมือให้ปรากฏคุณค่าทางศิลปะ (Artistic Value) ออกมาดังจะเห็นได้ว่างานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณภาพในการใช้สอยที่ดีก็มักจะมี ความงาม และคุณค่าทางศิลปะประกอบไปด้วยอย่างแยกกันไม่ออกถ้าสังเกตให้ดีแล้วจะเห็นว่าเมื่อเราพบเห็นหัตถกรรมพื้นบ้านเรามักจะตั้งคำถามว่าสิ่งนั้นทำขึ้นเพื่อใช้อะไรใครเป็นผู้ใช้ทำที่ไหนและทำขึ้นเมื่อใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าโดยความรู้สึกทั่วไปเราจะมุ่งความสนใจไปที่คุณค่าในการใช้สอยหรือสารประโยชน์ของสิ่งเหล่านั้นก่อนที่จะให้ความสนใจในเรื่องของความงามและคุณค่าทางศิลปะเมื่อเรารู้ถึงจุดประสงค์ของการสร้างและคุณประโยชน์ในการใช้สอยแล้วเราจึงนึกถึงคุณค่าในความงามและศิลปะจนเกิดความรู้สึกตาม

ประทีพ คุนทอง (2567: 30) ได้ศึกษาการออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลดทลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสาน พบว่ารูปแบบงานจักสานที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านภายในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เป็นการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ผลงานเหล่านั้นมีรูปแบบที่สอดคล้องกันกับการใช้งานและเป็นลักษณะเฉพาะของเครื่องจักสานแต่ละชนิด ผลงานที่เกิดขึ้นจากการสังสรรค์ประสบการณ์ ทั้งในรูปแบบการใช้งานที่ทำให้เกิดลดทลายอันสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น

Zhu & Rahman (2025: 9) กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของมิติทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับงานออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในบริบทของการท่องเที่ยว โดยเสนอกรอบแนวทางหลัก 5 ด้านในการออกแบบ ได้แก่ (1) ด้านศิลปะและองค์ประกอบทางศิลปะ ซึ่งเน้นความสมดุล ความงาม และองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ (2) ด้านคุณค่ารวมสมัย โดยเน้นการปรับให้เหมาะสมกับรสนิยมของผู้บริโภคยุคใหม่ (3) ด้านความแท้จริงของต้นฉบับ เพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของวัฒนธรรม (4) ด้านการแทนค่าทางวัฒนธรรม ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์และเรื่องราวของชุมชนอย่างชัดเจน และ (5) ด้านการสื่อสารทางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ขั้นตอนการศึกษาการวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาตลาดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านจังหวัดยโสธร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) จำนวน 5 คน ประกอบด้วยประธานชุมชน หัตถกรรมจักสานบ้านนาสะไมย์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร กลุ่มจักสานบ้านดอนกลอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ทั้ง 2 กลุ่มที่กล่าวมานี้เป็นกลุ่มจักสานที่รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการรวมกลุ่มที่มีมาตรฐานจากกระทรวงพาณิชย์จังหวัด และ

เป็นกลุ่มที่สร้างสรรค์งานหัตถกรรมจักสานที่เป็นที่รู้จักและยอมรับภายในจังหวัดยโสธร กลุ่มเป้าหมายด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยนักวิชาการ นักออกแบบ และผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ทั้งหมด 3 ท่าน

การวิจัยระยะที่ 2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานจังหวัดยโสธร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้รู้ (key Informant) จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยคำนึงถึงรูปแบบลวดลายเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยประเมิน 2 คือ 1)ด้านรูปร่าง รูปทรง 2) ด้านลวดลายความสวยงาม โดยสรุปการแปรผลด้วยการใช้ตาราง

การวิจัยระยะที่ 3 การประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบด้วย ผู้ที่สนใจ ผู้บริโภค ผู้ซื้องานผลิตภัณฑ์ประเมินผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ผู้ที่มีส่วนในการใช้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จำนวน 100 คน โดยประเมินใน 2 ด้าน ดังนี้ 1) ประโยชน์ใช้สอย 2) ลักษณะเฉพาะถิ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำอัตลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานจังหวัดยโสธร ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก แบบประเมินในการสรุปหาแบบลวดลายที่เหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เมื่อได้รูปแบบลวดลายที่เหมาะสมแล้ว จึงทำการประเมินหาแบบลวดลายที่เหมาะสมโดยการสร้างภาพจำลองผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจและสามารถเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นของที่ระลึกให้กับทางจังหวัดยโสธรได้ โดยประเมินจากผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจ 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปิ่นโต หมวก และกระเป๋ โดยมีความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวนละ 3 รูปแบบ โดยศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยศึกษาความต้องการใน 2 ด้าน คือ รูปร่างและรูปทรง และนำแบบประเมิน ข้อเสนอแนะ มาทำการสรุป และการแปรผลด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน + 10% (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ศึกษากรอบแนวคิด ของการวิจัย มาสร้างเป็นเครื่องมือ โดยทำการหา คุณภาพ ของเครื่องมือ ด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of item Objective Congruence: IOC) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องคำถามกับนิยามศัพท์และวัตถุประสงค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งได้ 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 รวบรวมข้อมูลด้านการแปรรูปหัตถกรรม และด้านลวดลายหัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร จากการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากผู้นำกลุ่มหัตถกรรมจักสาน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรมอีสาน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อหาลวดลายที่เหมาะสม ตามกรอบที่ได้วางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ

ระยะที่ 2 เป็นการนำข้อมูลด้านลวดลายจากการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาออกแบบ จำลองผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อหาความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนำไปสู่การผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์

ระยะที่ 3 ประเมินผลความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ลวดลายในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ในประเด็นของ 1) ประโยชน์ใช้สอย และ 2) ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

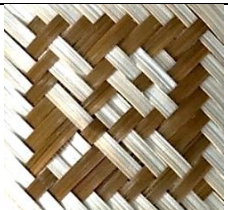
นำข้อมูลจากการสอบถาม และการแสดงความคิดเห็นโดยการตอบแบบสอบถาม จากผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีสาน โดยศึกษาหาแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ให้ได้ผลิตภัณฑ์ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษา ในด้านรูปร่าง รูปทรง ด้านหน้าที่ใช้สอย และด้านลักษณะเฉพาะถิ่น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. แล้วนำเสนอในรูปแบบของตาราง และเรียบเรียงโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและกระบวนการแปรรูปหัตถกรรมจักสานในจังหวัด ยโสธร เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหัตถกรรมจักสานที่มีอัตลักษณ์ของจังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษา ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากหัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร

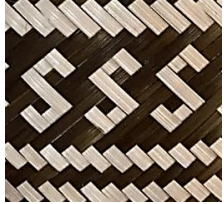
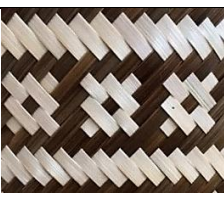
ผลการวิจัย

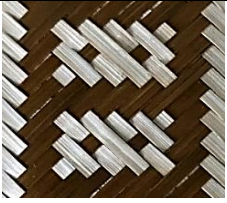
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ผลการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและกระบวนการแปรรูปหัตถกรรมจักสานในจังหวัดยโสธร

ผลการศึกษารูปแบบลวดลายจากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมงานจักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านจากแหล่ง วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดยโสธร โดยได้ทำการสำรวจ ซึ่งพบว่ามียลวดลายที่ได้รับความนิยมและน่าสนใจในการนำมา ประยุกต์ใช้ มีจำนวน 12 ลวดลาย โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลจากยอดที่มีการจำหน่ายสูง และผู้บริโภค ให้ความสนใจ จากทั้งหมด 23 ลวดลาย โดยมีลวดลาย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลสำรวจรูปแบบลวดลายหัตถกรรมงานจักสานประเภทเครื่องใช้ในบ้านจากกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมจักสาน ภายในท้องถิ่นจังหวัดยโสธร

ลำดับที่	รูปแบบ ลวดลาย	ข้อมูลที่ได้
1		ชื่อลวดลาย ลายดอกฝักแฉ้ง ข้อมูล เป็นลายสานเพื่อเกิดความงามและรับน้ำหนักเนื่องจากใช้ ดอกเส้นใหญ่มาสาน พบมากที่กันของกระติบข้าว
2		ชื่อลวดลาย ลายดาวล้อมเดือน ข้อมูล ได้จากภาชนะประเภทเครื่องใช้ภายใน บ้าน คือ ลายสาน ชั้นในของกระติบข้าวเหนียว พบได้ที่บ้านนาสะไมย์และบ้านดอน กลองพบนกระติบข้าวและกระบุง
3		ชื่อลวดลาย ลายดอกบัวแดง ข้อมูล ส่วนมากพบบนกระติบข้าว และภาชนะที่ใช้ใส่ของต่าง ๆ โดยใช้ใส่ของได้สารพัด สานเพื่อเกิดความงามและเพื่อเพิ่มความ

		แข็งแรงให้กับภาชนะ และเป็นลายดอกบัวประจำถิ่นจังหวัด ยโสธร
4		ชื่อลวดลาย ลายมัดถักขอบ ข้อมูล ลายสาน สานเพื่อเกิดความงามและเพื่อเพิ่มความแข็งแรง ให้กับภาชนะ เช่นกระดิ่ง กระติบข้าว กระบุง กระจาด เป็นต้น
5		ชื่อลวดลาย ลายขอ (พระราชทาน) ข้อมูล เป็นลายที่พบบนกระติบข้าวและกระบุงตามหน้าที่ใช้สอยที่ คล้ายคลึงกันโดยใช้สีของไผ่สารพัด โดยทั้งสองภาชนะนั้นมีส่วน คล้ายกันคือปากกลม กันสอปกันเป็นสี่เหลี่ยม
6		ชื่อลวดลาย ลายกวางดาว ข้อมูล เป็นลายที่พบบนกระติบข้าว ซึ่งเป็นภาชนะที่ข้าวเหนียวหนึ่ง ประดับและจักสานด้วยลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
7		ชื่อลวดลาย ลายข้าวตอก ข้อมูล ลายสานเพื่อความงามบนภาชนะข้าวของเครื่องใช้เพื่อให้เกิด ความงาม พบบนกระบุง ตะกร้า และกระติบข้าวเหนียว
8		ชื่อลวดลาย ลายหมากกระจับ ข้อมูล เป็นลายที่พบบนกระติบข้าวและกระบุงตามหน้าที่ใช้สอยที่ คล้ายคลึงกันโดยใช้สีของไผ่สารพัด โดยทั้งสองภาชนะนั้นมีส่วน คล้ายกันคือปากกลม กันสอปกันเป็นสี่เหลี่ยม
9		ชื่อลวดลาย ลายดอกผักแว่นเล็ก ข้อมูล เป็นลายที่พบบนกระติบข้าวและกระบุงตามหน้าที่ใช้สอยที่ คล้ายคลึงกันโดยใช้สีของไผ่สารพัด โดยทั้งสองภาชนะนั้นมีส่วน คล้ายกันคือปากกลม กันสอปกันเป็นสี่เหลี่ยม
10		ชื่อลวดลาย ลายบังไฟโก้ ข้อมูล เป็นลายที่พบบนฝากระติบข้าว เป็นลายที่สื่อถึงความเป็น จังหวัดยโสธร ที่มีอัตลักษณ์คือบังไฟ ใช้สานเพื่อตกแต่งและสร้าง ความงามให้กับงานหัตถกรรมจักสาน

11		ชื่อลวดลาย ลายตีตะแคง ข้อมูล เป็นลายที่ประยุกต์มาจากลายสามขึ้นลง เป็นลายที่พบบนตะกร้าและกระจาดตามหน้าที่ใช้สอยที่คล้ายคลึงกัน โดยใช้สีของได้สารพัด สานเพื่อเกิดความงามและเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับภาชนะ
12		ชื่อลวดลาย ลายตาบักนัด (ตาสับประรด) ข้อมูล ลายสานที่ประยุกต์มาจากลายขัดแตะ ขัดบนและขัดล่าง แต่จะมีการพันลายเส้นตอกเป็นริ้วเพื่อเสริมความงาม เป็นลายที่พบบนตะกร้าและกระจาด หรือภาชนะอื่น ๆ สานเพื่อเกิดความงาม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง การนำลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานจังหวัดยโสธร มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกอย่างเหมาะสม

N = 3			
รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความคิดเห็น
- กรอบรูป	4.12	0.41	มาก
- กระเป๋าลือ	4.44	0.41	มาก
- ปิ่นโต	4.48	0.40	มากที่สุด
- พวงกุญแจจักสาน	3.35	0.42	ปานกลาง
- หมวกจักสาน	4.35	0.40	มาก
- โคมไฟตั้งโต๊ะ	4.28	0.44	มาก
- พัดไม้ไผ่	2.56	0.42	ปานกลาง
- ซองใส่โทรศัพท์	3.31	0.45	ปานกลาง
- ถาด ที่รองแก้ว รองจาน	3.35	0.42	ปานกลาง
- กล่องใส่ทิชชู	3.38	0.41	ปานกลาง
- โหมบายจักสาน	4.30	0.45	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาเครื่องเรือน ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นในระดับความเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 ลำดับ คือ ปิ่นโต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.48) กระเป๋าลือ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.44) หมวกจักสาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.35) โหมบายจักสาน ($\bar{X}$ = 4.30) โคมไฟตั้งโต๊ะ ($\bar{X}$ = 4.28)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหัตถกรรมจักสาน ที่มีอัตลักษณ์ของจังหวัดยโสธร

ผลการวิเคราะห์รูปแบบและความเหมาะสมของลวดลายจากหัตถกรรมพื้นบ้านจังหวัดยโสธร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรมจังหวัดยโสธร และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานและด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ รวม จำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินในประเด็นที่สำคัญ 2 จำนวน ได้แก่ 1.ด้านรูปร่างและรูปทรง 2. ด้านลวดลายและความสวยงาม

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำ รูปแบบ ลวดลาย จากหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านจังหวัดยโสธร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกกับรูปร่าง รูปทรงแบบจำลอง ผลิตภัณฑ์ปิ่นโต 3 รูปแบบ อย่างเหมาะสม

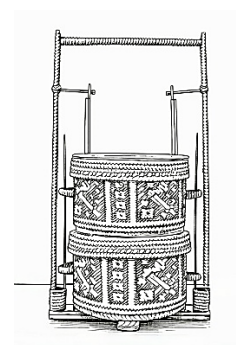
ลักษณะรูปแบบที่ประเมิน
ด้านรูปร่าง รูปทรง

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

1. ด้านรูปร่าง รูปทรง	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. มีรูปทรงและโครงสร้างที่เหมาะสมในการนำอัตลักษณ์ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน จังหวัดยโสธร มาประยุกต์ใช้	4.37	0.19	4.31	0.15	4.53	0.11
2. รูปร่างและรูปทรงมีความงาม	4.32	0.15	4.29	0.13	4.49	0.13
3. รูปร่างและรูปทรงที่ดึงดูดความสนใจ	4.35	0.17	4.31	0.15	4.53	0.11
4. มีรูปร่างและรูปทรงที่ง่ายต่อการพกพา และขนย้าย	4.31	0.13	4.27	0.17	4.49	0.13
รวม	4.33	0.15	4.31	0.17	4.51	0.13

จากตารางที่ 3 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสมของรูปแบบและโครงสร้างของผลิตภัณฑ์ได้รับการออกแบบ โดยการประเมินในด้านรูปร่าง รูปทรง โดยมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม คือ รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.51) โดยมีค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้ มีรูปทรงและโครงสร้างที่เหมาะสมในการนำอัตลักษณ์ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน จังหวัดยโสธร มาประยุกต์ใช้ ($\bar{X}$ =4.53) รูปร่างและรูปทรงมีความงาม ($\bar{X}$ =4.49) รูปร่างและรูปทรงดึงดูดความสนใจ ($\bar{X}$ =4.53) มีรูปร่างและรูปทรงที่ง่ายต่อการพกพา และขนย้าย ($\bar{X}$ =4.49)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำ รูปแบบ ลวดลาย จาก
หัตถกรรมจักสานพื้นบ้านจังหวัดยโสธร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกกับรูปร่าง รูปทรง
แบบจำลอง ผลิตภัณฑ์หมวด 3 รูปแบบ อย่างเหมาะสม

ลักษณะรูปแบบที่ประเมิน ด้านรูปร่าง รูปทรง						
	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3	
1. ด้านรูปร่าง รูปทรง	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. มีรูปทรงและโครงสร้างที่ เหมาะสมในการนำอัตลักษณ์ ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน จังหวัดยโสธร มาประยุกต์ใช้	4.44	0.17	4.51	0.13	4.35	0.13
2. รูปร่างและรูปทรงมีความงาม	4.41	0.15	4.48	0.13	4.37	0.13
3. รูปร่างและรูปทรง ที่ดึงดูดความสนใจ	4.39	0.17	4.45	0.15	4.31	0.11
4. มีรูปร่างและรูปทรงที่ง่ายต่อการ พกพา และขนย้าย	4.35	0.13	4.41	0.13	4.35	0.13
รวม	4.39	0.13	4.45	0.17	4.35	0.13

จากตารางที่ 4 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความ
เหมาะสมของรูปแบบและโครงสร้างของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบ โดยการประเมินในด้านรูปร่าง รูปทรง โดยม
ีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม คือ รูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.45) โดยมีค่าเฉลี่ย
ดังต่อไปนี้ มีรูปทรงและโครงสร้างที่เหมาะสมในการนำอัตลักษณ์ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน จังหวัดยโสธร มา
ประยุกต์ใช้ ($\bar{X}$ =4.51) รูปร่างและรูปทรงมีความงาม ($\bar{X}$ =4.48) รูปร่างและรูปทรงดึงดูดความสนใจ ($\bar{X}$ =4.45) มีรูปร่าง
และรูปทรงที่ง่ายต่อการพกพา และขนย้าย ($\bar{X}$ =4.41)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำ รูปแบบ ลวดลาย จาก
หัตถกรรมจักสานพื้นบ้านจังหวัดยโสธร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกกับรูปร่าง รูปทรง
แบบจำลอง ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสาน 3 รูปแบบ อย่างเหมาะสม

ลักษณะรูปแบบที่ประเมิน
ด้านรูปร่าง รูปทรง

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

1. ด้านรูปร่าง รูปทรง	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. มีรูปทรงและโครงสร้างที่เหมาะสมในการนำอัตลักษณ์ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน จังหวัดยโสธร มาประยุกต์ใช้	4.35	0.13	4.31	0.17	4.47	0.10
2. รูปร่างและรูปทรงมีความงาม	4.32	0.17	4.30	0.13	4.49	0.15
3. รูปร่างและรูปทรงที่ดึงดูดความสนใจ	4.33	0.15	4.37	0.15	4.45	0.11
4. มีรูปร่างและรูปทรงที่ง่ายต่อการพกพา และขนย้าย	4.31	0.11	4.35	0.15	4.43	0.13
รวม	4.31	0.15	4.35	0.17	4.47	0.13

จากตารางที่ 5 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการหารูปแบบและความเหมาะสมของรูปแบบและโครงสร้างของผลิตภัณฑ์ได้รับการออกแบบ โดยการประเมินในด้านรูปร่าง รูปทรง โดยมีความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีระดับความเหมาะสม คือ รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$ =4.47) โดยมีค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้ มีรูปทรงและโครงสร้างที่เหมาะสมในการนำอัตลักษณ์ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน จังหวัดยโสธร มาประยุกต์ใช้ ($\bar{X}$ =4.47) รูปร่างและรูปทรงมีความงาม ($\bar{X}$ =4.49) รูปร่างและรูปทรงดึงดูดความสนใจ ($\bar{X}$ =4.45) มีรูปร่างและรูปทรงที่ง่ายต่อการพกพา และขนย้าย ($\bar{X}$ =4.43)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร โดยเลือกประชากร และกลุ่มตัวอย่างด้านการประเมินผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการประเมินรูปแบบ Online และผู้สนใจ ผู้บริโภค ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยมีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่สนใจ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 100 คน โดยประเมินจากการสอบถามแบบ Online โดยผลการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ ผลสรุปได้ดังต่อไปนี้ จากประชากรทั้งหมด แบ่งเป็น

1.1 เพศชาย 38 คน หญิง 62 คน

- อายุ 36 – 45 ปี 41 คน / อายุ 46 – 55 ปี 34 คน / อายุ 25 - 35 ปี 13 คน / อายุ มากกว่า 55 ปี 12 คน

1.2 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท 11 คน / รายได้ 5,000 – 10,000 บาท 13 คน / รายได้ 10,001 – 20,000 บาทขึ้นไป 19 คน / รายได้ 20,001 บาทขึ้นไป 57 คน

1.3 ซื้อผลิตภัณฑ์ของใช้ และของที่ระลึก ประเภทพื้นบ้าน ในราคาไม่เกิน 3,000 บาท 3 เดือน ซื้อ 22 ครั้ง 0 คน / 6 เดือน ซื้อ 1 ครั้ง 43 คน / 1 ปี ซื้อ 1 ครั้ง 35 คน /

1.4 ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในแบบContemporary STYLE มากที่สุด จำนวน 17 คน / มาก จำนวน 32 คน / ปานกลาง จำนวน 19 คน / น้อย จำนวน 18 คน และน้อยที่สุด จำนวน 14 คน

1.5 โดยมีการหาค่าเฉลี่ย และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 100 คน โดย ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ผู้จำหน่าย ที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จากอัตลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร ที่ได้รับการออกแบบขึ้นใหม่ โดยศึกษาความพึงพอใจ 2 ด้าน คือ ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น และด้านประโยชน์ใช้สอย สรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้ ผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจาก อัตลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

(1) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือ

(2) ผลิตภัณฑ์หมวกสาน

(3) ผลิตภัณฑ์ปิ่นโต

รายการ	N = 100		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น			
- มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์หัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร	4.39	0.15	มาก
- มีความงามเรื่องของลวดลายจักสานที่สื่อถึงจังหวัดยโสธร	4.37	0.17	มาก
- การประยุกต์ใช้ลวดลายกับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก มีความเหมาะสม	4.43	0.15	มาก
รวม	4.41	0.15	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้ ผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อ พิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีลวดลายที่ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์หัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร ($\bar{X}$ = 4.39) มีความงาม เรื่องของลวดลายจักสานที่สื่อถึงจังหวัดยโสธร ($\bar{X}$ = 4.37) การประยุกต์ใช้ลวดลายกับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ($\bar{X}$ = 4.43) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41)

รายการ	N = 100		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
- มีการใช้งานได้ง่าย สะดวก และมีความเหมาะสม	4.43	0.15	มาก
- ผลิตภัณฑ์มีการขนย้าย ได้สะดวก	4.41	0.17	มาก
- ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบที่ง่ายต่อการจัดเก็บสิ่งของ ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	4.45	0.13	มาก
รวม	4.43	0.17	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้ ผู้บริโภค ที่มีต่อรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร ด้านประโยชน์ใช้สอย ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า มีการใช้งานได้ง่าย สะดวก และมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.43) ผลิตภัณฑ์มีการขนย้าย ได้สะดวก ($\bar{X}$ = 4.41) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบที่ง่ายต่อการจัดเก็บสิ่งของต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.45) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา และวิเคราะห์รูปแบบลวดลายอัตลักษณ์หัตถกรรมงานจักสานจังหวัดยโสธร พบว่ารูปแบบลวดลายจากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมงานจักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านจากแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดยโสธร โดยได้ทำการสำรวจ ซึ่งพบว่ามีลวดลายที่ได้รับความนิยมและน่าสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้ มีจำนวน 12 ลวดลาย โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลจากยอดที่มีการจำหน่ายสูง และผู้บริโภคให้ความสนใจ ได้แก่ ลายดอกผักแว่น ลายดาวล้อมเดือน ลายดอกบัวแดง ลายมัดดักขอบ ลายขอ (พระราชทาน) ลายกวางดาว ลายข้าวตอก ลายหมากกระจับ ลายดอกผักแว่นเล็ก ลายบั้งไฟโก้ ลายดิดะแดง และลายตาบักนัด (ตาสับประรด) และรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้รับการออกแบบ 3 ประเภท ได้แก่ ปิ่นโต หมวก และกระเป๋า จำนวนอย่างละ 3 รูปแบบ พบว่าลวดลายที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดยโสธร จากค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ดอกบัวแดง $\bar{X}$ = 4.45 ดอกผักแว่น $\bar{X}$ = 4.43 และลายมัดดักขอบ $\bar{X}$ = 4.41 ลายข้าวตอก $\bar{X}$ = 4.40 และลายบั้งไฟโก้ $\bar{X}$ = 4.37 การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากการประยุกต์ใช้ลวดลายที่เหมาะสม ผลประเมินตามกรอบการวิจัย 2 ด้าน คือ ด้านรูปร่าง รูปทรง และลวดลายความสวยงาม โดยผลิตภัณฑ์ 3 ประเภท โดยปิ่นโต รูปแบบที่ 3 มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.51 หมวกจักสาน รูปแบบที่ 2 มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.45 และกระเป๋า รูปแบบที่ 3 มีค่าระดับความเหมาะสมมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.47 และผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้รับการออกแบบ 3 ประเภท ได้แก่ ปิ่นโต หมวก และกระเป๋า โดยประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น $\bar{X}$ = 4.41 และด้านประโยชน์ใช้สอย $\bar{X}$ = 4.43 และจากการสำรวจและศึกษารูปแบบหัตถกรรมจักสานที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านภายในท้องถิ่นจังหวัดยโสธรที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นการนำเอาไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุในชุมชนมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อใช้สอย ซึ่งหัตถกรรมแรกเริ่มอาจตอบสนองการใช้งานเป็นหลัก แต่ในภายหลังได้มีการ

ประดิษฐ์สร้างลวดลายจากความบังเอิญช่างในแต่ละบุคคลเพื่อเป็นการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่มีความงามมากขึ้นและเป็นการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม หรือการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเครื่องจักสานเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันในอดีต แต่ปัจจุบันกลับไม่ค่อยได้รับความนิยมเพราะเหตุนี้เองมาจาก ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผลงานเหล่านั้นมีรูปแบบที่สอดคล้องกันกับการใช้งานและเป็นลักษณะเฉพาะของเครื่องจักสานแต่ละชนิด ผลงานที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ ทั้งในรูปแบบการใช้งานที่ทำให้เกิดลวดลายอันสวยงามปราศจากการปรุงแต่ง และเป็นเอกลักษณ์ตามรูปแบบ ซึ่งก็ยังนับวันจะเกิดการสูญหายไป ซึ่งลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านจังหวัดยโสธรนั้น ได้ทำการสำรวจ ซึ่งพบว่าลวดลายที่ได้รับความนิยมและน่าสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้มีหลายแม่ลายที่มีความหลากหลาย และมีลวดลายที่เกิดจากความบังเอิญช่างของผู้จักสานงานหัตถกรรมที่นำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นต้นแบบให้กับกลุ่มหัตถกรรมงานจักสานได้ใช้เป็นประโยชน์ในการจำหน่ายในด้านเชิงพาณิชย์ และเป็นฐานข้อมูลให้กับองค์กรภาครัฐที่ได้รับข้อมูลด้านรูปแบบลวดลาย และผลิตภัณฑ์ที่ควรที่จะส่งเสริมและต่อยอดเป็นสินค้าเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ภาพแทนของจังหวัดยโสธรต่อไป

2. อภิปรายผล

การวิจัย ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์หัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร ครั้งนี้มีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาของที่ระลึกเพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ร่วมกับอัตลักษณ์ศิลปกรรมพื้นถิ่นของจังหวัดยโสธร รวมไปถึงลักษณะเด่นของงานหัตถกรรมพื้นถิ่นจังหวัดยโสธร เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ลวดลายจากหัตถกรรมจักสานจังหวัดยโสธร ให้ดำรงอยู่และมีการผลิตสืบทอดต่อไปเพื่อเป็นมรดกของลูกหลานซึ่งเป็นแนวทางอีกประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชน และยังแสดงถึงจุดเด่นของวัฒนธรรมพื้นถิ่นจังหวัดยโสธร ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเป็นความภาคภูมิใจในศิลปะลวดลายหัตถกรรมพื้นเมืองจังหวัดยโสธร ให้เป็นที่รู้จัก ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน 2566 - 2570 เพิ่มคุณค่าและมูลค่าตามกรอบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในภูมิภาคได้อย่างยั่งยืน โดยมีความสอดคล้องกับ วิบูลย์ สีสวรรณ (2544) ที่กล่าวไว้ว่า ทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น ยังคงไว้ซึ่ง ด้านประโยชน์ใช้สอย, ด้านวัสดุ, ด้านรูปแบบความสวยงาม, ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น บรรพบุรุษชาวอีสานยังได้ประดิษฐ์ลวดลายจากความคิดที่ได้จากประสบการณ์มาสร้างจินตนาการเป็นรูปลายต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นฐานเดิมที่ดีเยี่ยมเป็นหลักในการใช้งาน ลายที่พัฒนาขึ้นนี้จะมีพื้นฐานจากลายแม่ แต่มีลายละเอียดเพิ่มเติมและลักษณะลายแม่ยังปรากฏเด่นอยู่ สอดคล้องกับ ศักดิ์ชาย สิกขา (2552) กล่าวว่า ลวดลายในการจักสานเพื่อขึ้นรูปทรงของเครื่องจักสานนั้นเป็นวิธีที่มีแบบแผน และมีระบบระเบียบอย่างหนึ่ง เพื่อการสร้างโครงสร้างของเครื่องจักสานให้เกิดการเชื่อมต่อซ้ำ ๆ กันไป โดยใช้ลักษณะการขัดกันของเส้นตอกหรือวัสดุอื่นที่ใช้จักสานได้ เพื่อให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกันจนเป็นผืนแผ่นเพื่อเป็นผืนของโครงสร้างเครื่องจักสานตามต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1.1 เชิงวิชาการการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ลวดลายอัตลักษณ์หัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านจังหวัดยโสธร เป็นกรณีศึกษา ลวดลายจากเครื่องจักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำมาอนุรักษ์ในรูปแบบใหม่ และยังคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของเครื่องจักสาน

1.2 เชิญชุมชนการนำลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านมาออกแบบ และพัฒนา เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการออกแบบ และเพิ่มมูลค่าของงานหัตถกรรมเครื่องจักสานให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มรายได้แก่ชุมชนในท้องถิ่น

1.3 เชิงเศรษฐกิจและเชิงนโยบายกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละชุมชนสามารถนำแนวทางในการประยุกต์และพัฒนาเข้ากับงานของตน และยังสามารถเผยแพร่ให้กับชุมชนอื่นเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ หรือเครื่องเรือนภายในชุมชน ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์ลวดลายเครื่องจักสานท้องถิ่นจังหวัดยโสธร ในการนำลวดลายมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่สื่อให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีลวดลายแปลกใหม่ เป็นการเพิ่มรายได้และความสามารถในการแข่งขันสำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลงานการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบว่าการศึกษาด้านต่าง ๆ ก่อนการออกแบบและพัฒนา การศึกษาแนวโน้มของการตลาด และทฤษฎีการออกแบบ รวมทั้งการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิต มีความสำคัญมากสำหรับการวิจัยและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นนอกเหนือจากผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เช่น วอลเปเปอร์ เครื่องเรือน เครื่องใช้ตกแต่งภายในบ้าน และอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อขยายตลาดให้กว้างขึ้น ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้ที่สนใจ และกลุ่มผู้ผลิตเองก็สามารถผลิตขึ้นเองได้ในกลุ่มและยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. บิสมิเนสอาร์แอนด์ดี.
- จิระชัย สุขสด. (2544). *การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. โอเดียนสโตร์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2539). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. คอมแพคพรีน.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2544). *มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. ต้นอ้อ.
- ประทักษ์ คุณทอง. (2567). การออกแบบเครื่องเรือนจากเส้นพลาสติก โดยการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านอีสาน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 7(3), 29 - 42.
- ศักดิ์ชาย ลีขา. (2552). *ต่อยอดภูมิปัญญา หัตถกรรมพื้นบ้าน*. ศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Zhu, Q., & Rahman, R. (2025). Authenticity in Souvenir Design Integrating Cultural Features of Dunhuang's Mural Heritage : A Qualitative Inquiry. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(403), 1 - 11. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04710-5>.